

Posudek na disertační práci Davida Rybáka „Filosofie Jaroslavy Peškové“

Vzhledem k tomu, že jsem nedávno recenzovala chvályhodný počín editorů, kteří připravili do tisku důležitou část duchovního odkazu profesorky Jaroslavy Peškové, vítám nyní možnost vyjádřit se k předloženému textu jednoho z nich, pana Davida Rybáka, tentokrát již v roli oponenta průkopnické studie o filosofii této pozoruhodné osobnosti.

Mám-li posoudit, zda je zvolené téma aktuální, musím zdůraznit, že zde výsostně záleží na úhlu pohledu, východiscích recenzenta. Paní profesorka Jaroslava Pešková působila na scéně české filosofie, pedagogiky a metodologie věd půl století. I její generace procházela „ohněm velkých dějin“. Sociální, politické i ideové procesy a přeryvy druhé poloviny dvacátého století a přelomu dvacátého a jedenadvacátého století poznamenaly také její individuální osud a tvorbu. Její ryzí charakter i uskutečňovaný koncept žité, provádějící, filosofie jí přinesl již za jejího života hluboké uznání, obdiv a lásku generací žáků, kteří neváhají se všude k jejímu odkazu přihlásit. Na druhé straně se zákonitě se změnou společenských poměrů objevili rovněž kritikové a ideoví odpůrci. Ti se opírají při konstituování nových myšlenkových paradigmat výkladu vývoje společnosti, interpretaci světových i národních dějin, kulturního dědictví, národních tradic včetně filosofického myšlení, o radikální zpochybnění poměrně rozsáhlé půdy teoretických, metodologických a světonázorových východisek, hodnotových orientací a postojů, bez nichž si lidské a profesní zrání paní profesorky nelze vůbec představit. Pro hodnotitele z tohoto druhého tábora by byla zřejmá charakteristika disertace jako textu na vysoce aktuální téma méně přijatelná.

Předložená práce pana Davida Rybáka je po mém soudu co do koncepce, struktury, metod vypracování, heuristiky i úrovně vnímání širokých kontextuálních souvislostí tvorby filosofky velice odvážným, „čistým“ a promyšleným útvarem, úctyhodným filosofickým počinem. Autorovi se daří naplňovat cíl, jenž si předsevzal. Je obdivuhodné, jak dokáže skloubit syntetické a analytické postupy, nezaujatě a přesvědčivě propojit a vyložit obtížnou terminologii zásadně odlišných filosofických směrů, které však tak výrazně ovlivnily profil humanismu paní profesorky Peškové. Osobně se domnívám, že si autor disertace zvolil náročnou cestu vnitřní, hluboké, rekonstrukce povahy filosofování, které ve spojení se vzpomínkami na charismatickou osobnost vyvolávají intenzivní dojem autentičnosti. Oceňuji, že autor ve svém textu toliko „nevykládá“ myšlenky osobnosti, nýbrž provádí v návaznosti na její pojetí široce, samostatně a invenčně důležitými zákruty filosofie přítomnosti. Nepodléhá svému tématu a dokáže vůči němu zachovat patřičnou distanci.

Disertace je novátorská právě ve výše zmíněných ohledech. Autor jako příslušník nejmladší filosofické generace ve svém portrétu filosofky Jaroslavy Peškové náročně filosoficky problematizuje kontroverzní téma českého filosofického myšlení po druhé světové válce. Podává svědectví nejen o hledání jeho typické představitelky, Jaroslavy Peškové, ale svým způsobem i o duchovním klimatu české společnosti od padesátých let 20. století až po počátku nového tisíciletí. Jeho disertace nepodléhá módní simplifikaci a předsudečnému mytologizování či nálepkování minulosti. Autor je schopen naznačit konstruktivní cestu, jež s sebou nepřináší automaticky další, neblahá tabu, která však naopak pomáhá najít seriózní odpovědi na otázky typu: Čím jsme byli? Kdo jsme? Kam směřuje česká společnost a čeští intelektuálové po pádu železné opony a velkých ideologií?

Závěrem nelze než konstatovat, že David Rybák dostal naprosto požadavkům kladeným na autora disertační práce. Po obsahové a formální stránce jde o text na vysoké odborné úrovni. Doporučuji jej k obhajobě.

Problémy, navržené pro obhajobu:

1. Rozvést inspirativně artikulovanou problematiku závěrečných pasáží práce a pohovořit o klíčových aspektech využití konceptu filosofie - filosofie výchovy profesorky Jaroslavy Peškové v přípravě budoucích učitelů společenských věd a filosofie na středních školách.
2. Připomenout ve stručnosti explicitně vztah profesorky Jaroslavy Peškové k starší, nemarxistické a nefenomenologické, tradici českého filosofického myšlení, potažmo k filosofii výchovy přelomu devatenáctého. a dvacátého století (Masaryk, Drtina, Krejčí atd.).

V Praze dne 20. května 2010

PhDr. Jaroslava Schlegelová, CSc. /

